

Prof. dr hab. Grzegorz Przebinda

Uniwersytet Jagielloński – Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Krośnie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Jany Lewińskiej pt. *Reideologizacja we współczesnej Rosji: koncepcje, dyskursy, narracje (2012–2024)*, dotycząca spełnienia wymagań określonych w art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku

Pani Jana Lewińska uzyskała tytuł magistra filozofii (z wyróżnieniem) w 2021 roku na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. Wcześniej, w 2017 roku, ukończyła studia magisterskie z historii na Uralskim Uniwersytecie Federalnym w Jekaterynburgu. Z przedstawionej dokumentacji nie wynika, aby kandydatka uprzednio ubiegała się o nadanie stopnia doktora, ani by prowadzone było wobec niej wcześniejsze postępowanie doktorskie.

Obecnie (2021–2025) jest doktorantką w dyscyplinie filozofia w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, gdzie przygotowała rozprawę doktorską poświęconą problematyce reideologizacji we współczesnej Rosji.

Przebieg pracy naukowo-zawodowej kandydatki obejmuje zarówno działalność akademicką, dydaktyczną, jak i organizacyjną. Od 2023 roku prowadzi zajęcia na Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (Instytut Dziennikarstwa i Stosunków Międzynarodowych) z zakresu filozofii, kulturoznawstwa oraz problematyki sekularyzacji. Wcześniej (2014–2015) pełniła funkcję sekretarza Katedry Historii Starożytnej i Średniowiecznej na Uralskim Uniwersytecie Federalnym w Jekaterynburgu.

Jej doświadczenie dydaktyczne obejmuje również pracę nauczycielską w latach 2015–2019 w gimnazjum oraz szkole średniej w Jekaterynburgu, gdzie prowadziła zajęcia z historii, wiedzy o społeczeństwie, edukacji finansowej i podstaw prawa, a także asystencję międzykulturową w 2022 roku w Szkole Podstawowej nr 55 w Krakowie. Kandydatka zdobywała także doświadczenie w instytucjach kultury oraz w zarządzaniu projektami edukacyjnymi. W 2021 roku odbyła staż w Muzeum Archidiecezjalnym im. Kardynała Karola Wojtyły w Krakowie. W latach 2017–2019 pracowała jako specjalista ds. metodyki nauczania i koordynator projektów edukacyjnych w Naukacity – Naukowym Centrum Dziecięcym w Jekaterynburgu, a w 2019 roku pełniła funkcję kierownika działu edukacyjnego w Pałacu Młodzieży oraz koordynatora projektów edukacyjnych w firmie IT Company SKB Kontur w Jekaterynburgu.

Jej aktywność naukowa i zawodowa uzupełniona jest doświadczeniami międzynarodowymi i grantowymi, w tym udziałem w programie NAWA STER (2024) realizowanym na George

Washington University w Waszyngtonie, a także wcześniejszymi kwerendami badawczymi i programem Erasmus w Helsinkach. Całość przebiegu kariery wskazuje na systematyczny rozwój naukowy i dydaktyczny, obejmujący zarówno działalność akademicką, jak i praktyczne doświadczenie w edukacji oraz koordynacji projektów.

*

Niniejsza recenzja została sporządzona zgodnie z wymogami określonymi w nadesłanych mi w umowie, obowiązujących regulacjach, które precyzują zakres informacji i ocen oczekiwanych od recenzenta rozprawy doktorskiej. Wymogi te wyznaczają ramy formalne obejmujące m.in. analizę struktury pracy, zastosowanego piśmiennictwa i metod badawczych, ocenę wyników badań oraz ich ewentualnych zastosowań, a także wskazanie uchybień i niedoskonałości. Jednocześnie pragnę już na wstępie zauważyć, że tak zakreślony schemat – choć użyteczny jako punkt odniesienia – ma w znacznej mierze charakter porządkujący i nie zawsze w pełni umożliwia uchwycenie rzeczywistej wartości naukowej ocenianej rozprawy. Praca doktorska, jeśli ma stanowić autentyczny wkład w rozwój danej dyscypliny, wymaga bowiem nie tylko spełnienia określonych kryteriów formalnych, lecz także pogłębionej oceny jej oryginalności, spójności koncepcyjnej oraz miejsca w szerszym kontekście badań.

Z tego względu niniejsza recenzja, przy zachowaniu wskazanych wymogów, zmierza również do wyjścia poza ich czysto enumeratywny charakter, podejmując próbę bardziej syntetycznej i krytycznej refleksji nad znaczeniem oraz wartością przedstawionej rozprawy. Swoje uwagi recenzenckie przedstawię możliwie wyczerpująco, jednak niekoniecznie w takiej kolejności, w jakiej zostały one – w mojej ocenie dość dowolnie – ujęte w przedstawionych mi wymaganiach. Wybór tematu poświęconego reideologizacji we współczesnej Rosji należy uznać za w pełni zasadny, a zarazem szczególnie doniosły w aktualnym kontekście politycznym i społecznym. W ostatnich latach obserwujemy bowiem wyraźny powrót do praktyk ideologicznych w państwie rosyjskim, przejawiający się zarówno w oficjalnych dokumentach programowych, jak i w dyskursie publicznym oraz działaniach instytucji państwowych. Proces ten obejmuje nie tylko redefinicję tożsamości państwowej i historycznej, lecz także próbę nadania spójnej legitymizacji polityce wewnętrznej i zagranicznej.

Szczególne znaczenie nabiera to w kontekście wojny prowadzonej przez Rosję przeciwko Ukrainie, która nie ma wyłącznie wymiaru militarnego, lecz jest również intensywnie uzasadniana i wspierana przez określone narracje ideologiczne. Analiza tych narracji — ich źródeł, struktury oraz funkcji — pozwala lepiej zrozumieć mechanizmy mobilizacji społecznej, legitymizacji władzy oraz kształtowania postaw wobec państw sąsiednich. Istotny jest również wymiar międzynarodowy badanego zjawiska. Reideologizacja w Rosji wpływa bowiem na

sposób definiowania relacji z innymi państwami, w tym z krajami Europy Środkowo-Wschodniej, i przekłada się na konkretne działania polityczne oraz strategie komunikacyjne. W tym sensie badania nad współczesnym dyskursem ideologicznym w Rosji mają znaczenie nie tylko poznawcze, lecz także praktyczne, umożliwiając trafniejszą interpretację bieżących wydarzeń oraz ich potencjalnych konsekwencji.

Wreszcie, podjęcie tego tematu wpisuje się w szerszą refleksję nad rolą ideologii we współczesnym świecie, w którym — wbrew wcześniejszym przewidywaniom o jej zaniku — pozostaje ona istotnym narzędziem kształtowania rzeczywistości politycznej i społecznej. Z tego względu analizowana problematyka posiada zarówno aktualność, jak i trwałą wartość badawczą.

Wymóg wskazania praktycznego zastosowania uzyskanych wyników badań w dyscyplinie filozofii może się pozornie wydawać drugorzędny, jednak w obecnej sytuacji nie sposób uznać go za marginalny. Autorka wprawdzie podkreśla na wstępie, że rozpoczęła pisanie swojej pracy jeszcze przed wybuchem obecnej wojny Rosji przeciwko Ukrainie, jednak proces reideologizacji współczesnej Rosji rozpoczął się znacznie wcześniej — co najmniej wraz z aneksją Krymu w 2014 roku, a w mojej ocenie już w pierwszym okresie sprawowania władzy przez Władimira Putina, kiedy to przywrócono hymn Federacji Rosyjskiej do melodii hymnu ZSRR, powierzając przygotowanie jego słów Siergiejowi Michałkowowi. Podjęcie tego tematu oraz jego przedstawienie w ujęciu analitycznym i syntetycznym, przy ścisłym zachowaniu adekwatnie dobranych metod badawczych, może mieć istotne znaczenie — jeśli już mówimy o praktycznym zastosowaniu pracy — dla zrozumienia ideowych podstaw obecnej, w istocie archaizującej, formy rosyjskiej polityki, odwołującej się zarówno do tradycji Rosji carskiej, jak i do dziedzictwa stalinowskiego ZSRR, a także dla ewentualnego, skutecznego przeciwdziałania tym zjawiskom. Praca Pani magister Jany Lewińskiej może stanowić ważny głos wobec rozpowszechnionej dziś — niestety także w środowisku uniwersyteckim — skłonności do lekceważenia tego, co rosyjskie, oraz do swoistego pogodzenia się z przekonaniem o trwałości tego stanu rzeczy. Z tego punktu widzenia — ale i z poczucia powinności intelektualnej — zwracam uwagę również na praktyczny aspekt tej rozprawy.

Rozdział pierwszy pracy ma charakter teoretyczny i pełni funkcję wprowadzenia do zasadniczej problematyki pracy poprzez uporządkowanie podstawowych kategorii pojęciowych, takich jak ideologia, dezideologizacja i reideologizacja. Autorka osadza swoje rozważania w szerokim kontekście filozoficznym i społeczno-politycznym, odwołując się do klasycznych ujęć ideologii — od koncepcji Antoine’a Destutta de Tracy’ego, przez marksowską krytykę ideologii, po wybrane teorie XX wieku, w tym stanowiska Karla Mannheima i Antonio Gramsciego.

Niewątpliwym atutem tej części pracy jest rozległa znajomość literatury przedmiotu oraz umiejętność syntetycznego porządkowania złożonych zagadnień.

Jednocześnie należy zauważyć, że przegląd ten ma w znacznej mierze charakter rekonstrukcyjny. Autorka sprawnie referuje kolejne stanowiska, jednak rzadziej podejmuje próbę ich pogłębionej problematyzacji czy wyraźniejszego włączenia w autorski tok argumentacji. W efekcie fragment ten momentami przybiera formę uporządkowanego, lecz dość standardowego przeglądu literatury – który, choć potrzebny, nie zawsze prowadzi do istotnego poszerzenia pola interpretacyjnego.

Na tym tle wyraźnie wyróżnia się część poświęcona przedstawieniu własnej perspektywy badawczej. Zaproponowany przez Autorkę trójpoziomowy model analizy – obejmujący dyskursy, narracje i koncepcje – stanowi interesującą i dobrze umotywowaną próbę uchwycenia wielowarstwowego charakteru współczesnych procesów ideologicznych. Model ten – integrujący różne inspiracje teoretyczne – należy uznać za wartościowy wkład metodologiczny, choć jego pełna użyteczność i precyzja ujawniają się dopiero w dalszych partiach pracy i wymagają weryfikacji na poziomie analiz szczegółowych.

Pewien niedosyt budzi natomiast fakt, że rozdział – mimo iż dotyczy bezpośrednio problematyki reideologizacji – pozostaje niemal całkowicie na poziomie ogólnoteoretycznym i nie zawiera wyraźniejszych odniesień do specyfiki rosyjskiej. W szczególności brak tu choćby wstępnego zarysowania konkretnych segmentów reideologizacji w Rosji putinowskiej, które mogłyby już na tym etapie ukierunkować dalsze analizy i nadać rozważaniom większe osadzenie empiryczne. Wprowadzenie takich odniesień pozwoliłoby lepiej powiązać aparat pojęciowy z przedmiotem badań oraz wzmocnić spójność całej konstrukcji pracy.

W rezultacie rozdział pierwszy spełnia swoją funkcję jako wprowadzenie teoretyczne – zapewniając solidne podstawy dla dalszych rozważań – choć jego zasadnicza wartość poznawcza koncentruje się przede wszystkim w elementach autorskich, a nie w części przeglądowej, a brak wcześniejszego powiązania z analizowanym przypadkiem rosyjskim pozostaje jego istotnym ograniczeniem.

Rozdział drugi – *Ideologiczne aparaty państwa we współczesnej Rosji jako przestrzeń reprodukcji dyskursu ideologicznego* – poświęcony jest instytucjonalnym mechanizmom wytwarzania i utrwalania ideologii. Autorka, odwołując się do inspiracji althusserowskich, przedstawia szeroko zakrojone ujęcie obejmujące aparat religijny, edukacyjny, kulturowy, informacyjno-cyfrowy, a także wymiar polityczny i prawny. Rozdział ten wyróżnia się bogactwem materiału źródłowego oraz rozległością ujęcia, co pozwala uchwycić wieloaspektowy charakter badanych zjawisk. Należy docenić konsekwencję w

rekonstruowaniu poszczególnych segmentów oraz dążenie do ukazania ich wzajemnych powiązań, choć momentami dominujący charakter opisowy mógłby zostać uzupełniony o bardziej syntetyczne ujęcia.

Rozdział trzeci – *Podmioty wytwarzania dyskursu ideologicznego* – koncentruje się na aktorach funkcjonujących poza bezpośrednimi strukturami państwa. Autorka omawia środowiska eksperckie, think tanki, kluby ideologiczne oraz instytucje cerkiewno-państwowe, a także uwzględnia wydarzenia o charakterze filozoficzno-ideologicznym. Część ta stanowi cenne uzupełnienie wcześniejszych analiz, ukazując złożoność i wielość podmiotów uczestniczących w procesach reideologizacji. Na uwagę zasługuje staranny dobór przykładów oraz próba uchwycenia różnic i napięć pomiędzy poszczególnymi nurtami ideologicznymi.

Rozdział czwarty – *Współcześni ideolodzy rosyjscy: wybrane sylwetki* – poświęcony jest analizie wybranych postaci, takich jak Siergiej Karaganow, Aleksander Dugin, Aleksander Prochanow czy Aleksander Szczipkow. Autorka podejmuje próbę rekonstrukcji ich koncepcji oraz określenia ich miejsca w szerszym polu dyskursywnym. Wprowadzenie kategorii „metanarratora” w odniesieniu do Władimira Putina stanowi interesującą i inspirującą propozycję interpretacyjną. Rozdział ten wnosi istotny wkład do pracy, ukazując personalny wymiar procesów ideologicznych, choć warto byłoby dążyć do pełniejszego zestawienia i porównania analizowanych stanowisk.

Rozdział piąty – *Instrumentalizacja tradycji intelektualnych w dyskursie ideologicznym Rosji* – należy uznać za szczególnie wymagającą i zarazem bardzo wartościową część pracy. Podjęta przez Autorkę problematyka należy do najtrudniejszych w całej rozprawie, gdyż wymaga nie tylko dobrej orientacji w historii idei, lecz także umiejętności uchwycenia sposobów, w jakie złożone koncepcje filozoficzne funkcjonują w zmienionym, politycznym kontekście współczesnego dyskursu rosyjskiego.

Na szczególne uznanie zasługuje fakt, że Autorka podejmuje się analizy konkretnych koncepcji i autorów, takich jak Lew Gumilow (pasjonarność), Nikołaj Danilewski (koncepcja cywilizacji rosyjskiej), Konstantin Leontjew (idea „kwitnącej złożoności”), Iwan Iljin (patriotyzm i państwowość), Aleksandr Sołżenicyn (idea ocalenia narodu), a także Nikołaj Bierdiajew i inni myśliciele związani z nurtem rosyjskiego konserwatyzmu. Trafnie ukazane zostają mechanizmy selekcji, reinterpretacji i instrumentalnego wykorzystania tych idei w dyskursie współczesnej władzy, w tym w wypowiedziach Władimira Putina.

Wymaga to nie tylko kompetencji warsztatowych, lecz także dużej świadomości metodologicznej, którą Autorka w tym rozdziale wyraźnie demonstruje. Rozdział ten wyróżnia się dojrzałością interpretacyjną oraz umiejętnością syntetyzowania złożonego materiału. Dzięki

temu stanowi nie tylko logiczne zwieńczenie wcześniejszych analiz, lecz również ich istotne pogłębienie. Można go uznać za jedną z najmocniejszych partii rozprawy, świadczącą o zdolności Autorki do podejmowania problemów wymagających szczególnej precyzji, erudycji i samodzielności badawczej.

Zakończenie rozprawy stanowi spójne i dobrze przemyślane podsumowanie przeprowadzonych analiz. Autorka wraca w nim do postawionych pytań badawczych oraz hipotezy, podejmując próbę ich rozstrzygnięcia i syntetycznego ujęcia uzyskanych wyników. Wnioski mają charakter uporządkowujący i pozostają w ścisłym związku z wcześniejszymi analizami. Autorka trafnie identyfikuje główne osie współczesnego dyskursu ideologicznego w Rosji, wskazując na dominującą rolę etatyzmu oraz tendencji o charakterze imperialno-irredentystycznym. Zakończenie należy ocenić jako adekwatne domknięcie pracy, ukazujące zdolność Autorki do syntetyzowania rozproszonego materiału badawczego.

Bibliografia rozprawy zasługuje na ocenę zdecydowanie pozytywną. Autorka wykazuje się szeroką znajomością literatury przedmiotu, obejmującą zarówno klasyczne ujęcia teoretyczne, jak i współczesne opracowania dotyczące problematyki ideologii oraz przemian dyskursu politycznego w Rosji. Dobór źródeł jest w przeważającej mierze trafny i adekwatny do przyjętej problematyki badawczej, a ich wykorzystanie świadczy o dobrym przygotowaniu warsztatowym oraz orientacji w aktualnym stanie badań.

Jednocześnie należy zauważyć, że nieduża część przywoływanych pozycji ma charakter raczej drugorzędny i nie wnosi istotnego wkładu do analizy zasadniczego problemu pracy – dotyczy to również niektórych prac o charakterze bardziej syntetycznym lub popularyzatorskim. W tym kontekście można wskazać, że nawet uwzględnione w bibliografii publikacje o ograniczonej wadze analitycznej – w tym także dwie publikacje autora niniejszej recenzji – nie należą do pozycji kluczowych dla rozwijanej problematyki.

Pewien niedosyt budzi natomiast pominięcie dwóch obszernych opracowań książkowych (również autorstwa recenzenta), które ukazały się już w trakcie trwania obecnej wojny Rosji przeciwko Ukrainie i które – mimo swej najnowszej proveniencji – mogą stanowić materiał źródłowy pozwalający na pogłębienie i uszczegółowienie analizy procesów reideologizacji w Rosji w warunkach wojennych. Ich uwzględnienie mogłoby dodatkowo wzmocnić empiryczne zaplecze pracy oraz poszerzyć jej aktualny kontekst interpretacyjny.

Zastrzeżenia te nie zmieniają jednak ogólnie wysokiej oceny bibliografii, która pozostaje adekwatna do zakresu i charakteru rozprawy oraz stanowi solidną podstawę przeprowadzonych analiz.

Rozprawa doktorska Pani magister Jany Lewińskiej w pełni potwierdza, że Autorka dysponuje ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie filozofia, obejmującą zarówno klasyczne, jak i współczesne ujęcia problematyki ideologii. Świadczy o tym swobodne poruszanie się w obrębie złożonych tradycji teoretycznych oraz umiejętność ich adekwatnego wykorzystania w analizie badanego zjawiska. Jednocześnie praca dowodzi zdolności do samodzielnego prowadzenia badań naukowych – zarówno na poziomie conceptualnym, jak i analitycznym. Autorka formułuje własne ujęcie problemu badawczego, konsekwentnie je rozwija oraz poddaje weryfikacji w oparciu o szeroki i właściwie dobrany materiał źródłowy. W tym sensie rozprawa spełnia w pełni wymagania stawiane pracom doktorskim w zakresie samodzielności badawczej oraz dojrzałości metodologicznej.

Uzupełniając powyższą ocenę rozprawy doktorskiej, należy odnotować istotny i wieloaspektowy dorobek naukowy, organizacyjny oraz popularyzatorski Doktorantki, który w sposób wyraźny potwierdza jej systematyczną aktywność badawczą oraz rozwój naukowy.

W zakresie działalności organizacyjnej i popularyzatorskiej Doktorantka brała udział w przygotowaniu wydarzeń naukowych i promocyjnych, m.in. Dnia Otwartego Szkoły Doktorskiej (kierunek: filozofia) oraz konferencji „Nowe Horyzonty Kognitywistyki”. Warto również odnotować wygłoszenie wykładu pt. *Polscy filozofowie* (2023) oraz wcześniejszą współorganizację studenckich konferencji naukowych na Uniwersytecie Federalnym w Jekaterynburgu (2012–2017).

W obszarze podnoszenia kwalifikacji Doktorantka uczestniczyła w licznych szkołach naukowych i kursach specjalistycznych, takich jak Międzynarodowa Szkoła Letnia – Warsztat Młodego Badacza (2024), kursy dotyczące pedagogiki i historii oraz zastosowań sztucznej inteligencji w badaniach naukowych, a także programy rozwoju kompetencji nauczycielskich i międzynarodowe szkoły historyczne organizowane we współpracy z ośrodkami zagranicznymi (m.in. Budapeszt, Paryż IV Sorbona).

Istotnym elementem dorobku jest aktywny udział w konferencjach naukowych. W ostatnich latach Doktorantka prezentowała referaty m.in. podczas międzynarodowej konferencji „Idee, Ideologie, Doktryny” (2025), konferencji Polskiego Towarzystwa Lingwistyki Stosowanej (2024, 2025), a także wydarzeń poświęconych problematyce współczesnej Rosji, takich jak konferencja „Tolstoy and Russian Imperialism” w Tbilisi (2023) czy obrady dotyczące obrazu wroga i dyskursu ideologicznego (Lublin 2022).

Dorobek publikacyjny Doktorantki obejmuje zarówno artykuły w czasopiśmie punktowanych, jak i rozdziały w monografiach oraz publikacje w językach obcych. Na szczególną uwagę zasługują teksty opublikowane w *Przeglądzie Rusycystycznym* (2025),

Applied Linguistics Papers (2024) oraz w czasopiśmie *Kultura i Wartości* (2023), a także rozdział w monografii zbiorowej wydanej przez Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa. Uzupełnieniem są publikacje anglo- i rosyjskojęzyczne, dotyczące m.in. recepcji Tolstoja, ideologicznego dyskursu współczesnej Rosji oraz problematyki religii i aksjologii.

Na uwagę zasługuje również wcześniejszy dorobek z okresu studiów magisterskich, obejmujący wystąpienia konferencyjne w ośrodkach zagranicznych (Jekaterynburg, Petersburg, Pietrozawodsk) oraz publikacje poświęcone filozofii rosyjskiej, sekularyzacji i zagadnieniom epistemologicznym. Jeszcze wcześniejszy etap aktywności naukowej (studia historyczne) związany był z problematyką bizantyńską, czego wyrazem są liczne referaty i publikacje dotyczące m.in. unii lyońskiej, władzy cesarskiej w Bizancjum oraz historiografii średniowiecznej.

Całość przedstawionego dorobku wskazuje na konsekwentny rozwój zainteresowań badawczych – od historii średniowiecznej, przez filozofię i historię idei, aż po współczesne analizy dyskursu ideologicznego – a także na rosnącą samodzielność naukową i zdolność do podejmowania aktualnych, istotnych problemów badawczych.

Biorąc pod uwagę całość przedstawionych analiz oraz poziom merytoryczny rozprawy, należy stwierdzić, że praca Pani magister Jany Lewińskiej wyraźnie przekracza standardowe wymagania stawiane rozprawom doktorskim. O jej szczególnej wartości decyduje nie tylko trafność i aktualność podjętej problematyki, lecz także dojrzałość metodologiczna, umiejętność łączenia perspektywy teoretycznej z analizą empiryczną oraz zdolność do syntetycznego ujęcia złożonych procesów ideologicznych.

Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza konsekwencja w prowadzeniu wywodu, samodzielność interpretacyjna Autorki oraz umiejętność pracy na rozległym i zróżnicowanym materiale źródłowym. Szczególnie wysoki poziom osiągają partie analityczne, w tym zwłaszcza rozdział poświęcony instrumentalizacji tradycji intelektualnych, który świadczy o dużej erudycji, precyzji interpretacyjnej oraz umiejętności prowadzenia pogłębionych badań w obszarze wymagającym zarówno kompetencji filozoficznych, jak i znajomości kontekstu historyczno-politycznego.

Wszystkie te elementy sprawiają, że rozprawa nie tylko spełnia ustawowe kryteria przewidziane dla prac doktorskich, lecz stanowi również wartościowy i oryginalny wkład w rozwój badań nad współczesną ideologią rosyjską. Z tego względu uważam, że rozprawa doktorska Pani magister Jany Lewińskiej zasługuje na wyróżnienie.

Gdyby rozprawa – na co, po stosownych poprawkach, zasługuje – była przygotowywana do druku, wskazane byłoby jej wyraźne skrócenie w części pierwszej – metodologicznej,

miejscami nadmiernie rozbudowanej i o charakterze historycznym – na rzecz silniejszego uempirycznienia i uwspółcześnienia analiz. W szczególności zasadne wydaje się rozszerzenie części poświęconych współczesnym praktykom dyskursywnym o bardziej szczegółowe studia przypadków, obejmujące także perspektywę polską. Chodzi tu zwłaszcza o sposoby fałszowania historii Polski w przekazie propagandowym Federacji Rosyjskiej, w tym reinterpretacje i manipulacje odnoszące się do takich zagadnień, jak pakt Ribbentrop–Mołotow, Powstanie Warszawskie czy zbrodnia katyńska, które w ostatnich latach stały się istotnym elementem oficjalnej narracji historycznej i politycznej. Uwzględnienie tego typu materiału empirycznego pozwoliłoby jeszcze pełniej ukazać mechanizmy współczesnej reideologizacji oraz wzmocnić analityczny i poznawczy wymiar pracy.

W konkluzji jednoznacznie stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Jany Lewińskiej pt. *Reideologizacja we współczesnej Rosji: koncepcje, dyskursy, narracje (2012–2024)* spełnia wymagania określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Wnoszę o dopuszczenie rozprawy do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

(Grzegorz Przebinda)